מתני' מגילה נקראת [א] בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר [א] כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו [ב] כפרים ועיירות גדולות קורין בי"ד [ג] אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה כיצד חל להיות י"ד בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות בחמישי כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות ע"ש כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה ומוקפות חומה למחר חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר: **גמ'** מגילה נקראת בי"א מנלן [ב] מנלן כדבעינן למימר לקמן [ג] חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים אנן הכי קאמרינן מכדי כולהו אנשי כנה"ג תקנינהו דאי ס"ד אנשי כנה"ג י"ד וט"ו תקון אתו רבנן ועקרי תקנתא דתקינו אנשי כנה"ג והתנן [ד] [ד] אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין אלא פשיטא כולהו אנשי כנה"ג תקינו היכא רמיזא [ה] אמר רב שמן בר אבא א"ר יוחנן אמר קרא [1] לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם האי מיבעיא ליה לגופיה א"כ לימא קרא זמן מאי זמניהם זמנים טובא ואכתי מיבעי ליה [ו] זמנו של זה לא כזמנו של זה א"כ לימא קרא זמנם מאי זמניהם שמעת מינה כולהו אימא זמנים טובא זמניהם דומיא דזמנם מה זמנם תרי אף זמניהם תרי ואימא תריסר ותליסר [ז] כדאמר רב שמואל בר יצחק [ה] [ו] י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי הכא נמי י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי ואימא שיתסר ושיבסר [2] ולא יעבור כתיב ור' שמואל בר נחמני אמר אמר קרא [3] כימים אשר נחו בהם היהודים ימים כימים לרבות י"א וי"ב ואימא תריסר ותליסר אר"ש בר יצחק י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויי ואימא שיתסר ושיבסר ולא יעבור כתיב ר"ש בר נחמני מ"ט לא אמר מבזמניהם זמן זמנם זמניהם לא משמע ליה ורב שמן בר אבא מ"ט לא אמר מכימים אמר לך ההוא לדורות הוא דכתיב אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה דדריש זמן זמנם זמניהם אבל חכ"א אין קורין אותה אלא בזמנה מיתיבי א"ר יהודה [ח] אימתי בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה רבי יהודה אליבא דמאן אילימא אליבא דר"ע אפילו בזמן הזה איתא להאי תקנתא אלא לאו אליבא דרבנן ובזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן מיהא קרינן תיובתא דרבי יוחנן תיובתא א"ד אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה אבל חכמים אמרו בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה תניא נמי הכי אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתן אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה רב אשי קשיא ליה דר' יהודה אדר' יהודה ומוקים

מגילה נקראת בי"א וכו'. פעמים בזה ופעמים בזה ולקמן מפרש ואזיל: **לא פחות ולא יותר.** לא פחות מי"א ולא יותר מט"ו: **מימות יהושע.** בגמ' [ט] מפרש לה: **אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה.** כלומר מאחר שהמוקפין קורין בט"ו ושאין מוקפין קורין בי"ד הרי הכל בכלל תו היכי משכחת י"א י"ב י"ג אלא שהכפרים נתנו להן חכמים רשות להקדים קריאתה ליום הכניסה יום שני בשבת שלפני י"ד או חמישי בשבת שהוא יום כניסה שהכפרים מתכנסין לעיירות למשפט לפי שבתי דינין יושבין בעיירות בשני ובחמישי כתקנת עזרא (ב"ק דף פב.) והכפרים אינן בקיאין לקרות וצריכין שיקראנה להם אחד מבני העיר ולא הטריחום חכמים להתאחר ולבא ביום י"ד ופעמים שיום הכניסה בי"ג ופעמים שהוא בי"א: **חל ארבעה עשר להיות בערב שבת עיירות ומוקפין חומה קורין בו ביום.** שאין קריאת המגילה בשבת גזירה שמא יטלנה בידו [י]. וא"ת יאחרו המוקפין עד אחר שבת הוה ליה ט"ז ואמר קרא [כ] ולא יעבור: **חל להיות אחר שבת כפרים מקדימין ליום הכניסה.** דהוה ליה י"א. וטפי לא משכחת לה יום הכניסה שלפני פורים מוקדם לו דמיום הכניסה ליום הכניסה לא מקדמינן: **גמ'** ה"ג **מנלן מנלן כדבעינן למימר לקמן וכו'.** והכי פירושא מנלן די"א וי"ב וי"ג חזו לקרייה די"ד וט"ו הוא דכתיב בקרא וקא מהדר גמרא מנלן בתמיה האי לאו חובה היא אלא חכמים הקילו עליהן כדבעינן למימר לקמן: **כדי שיספקו.** שיהו פנויין ביום פורים להספיק צורכי סעודת פורים לבני העיירות: **אנן הכי קאמרינן.** אנן דמיבעיא לן מנלן הכי קאמרינן: **מכדי.** מדהקילו חכמים על הכפרים להקדים על כרחך אנשי כנסת הגדולה שתיקנו בימי מרדכי ואסתר את שמחת הפורים וקריאת המגילה כולהו הני זימני תקון ונתנו רשות לקרות: **דאי סלקא דעתך.** י"ד וט"ו תקון הכתובין במגילה ותו לא: **היכי אתו רבנן.** דבתרייהו ועקרו תקנתא והתירו להקדים בתמיה: **אלא פשיטא אינהו תקון.** וכיון דאינהו תקון ודאי רמזינהו במגילת אסתר היינו דמיבעיא לן היכא רמיזא ומנלן: **לגופיה.** לי"ד וט"ו המפורשין בספר: **לימא קרא.** את ימי הפורים האלה בזמן דמשמע בזמן המפורש להם: **ואכתי מיבעי ליה.** האי דנקט זמנים לשון רבים: **זמנו.** של מוקפין לא כזמנו של פרזים דאי כתוב בזמן הוה משמע זמן אחד לשניהן אי בעו ליקרו בארביסר ואי בעו ליקרו בחמיסר: **זמניהם דומיא דזמנם.** רבויא דדרשינן לקרא לייתורא דיו"ד וה"א דומיא דעיקר הזמן דנפקא לן מזמנם הוא דקא מרבה דומיא דידהו: **זמן קהלה לכל היא.** הכל נקהלו להנקם מאויביהם בין בשושן בין בשאר מקומות כמו שכתוב בספר הלכך לא צריך קרא לרבויי שיהא ראוי לקרייה דעיקר הנס בו היה: **ימים כימים.** לעיל מיניה כתיב י"ד וט"ו ישמחו וכתיב כימים אשר נחו בהם היהודים וגו' והוה ליה למיכתב ימים אשר נחו דמשמע הם הם ימים אשר נחו מאי כימים לרבות שנים אחרות [ל] כדוגמתן: **לדורות הוא דכתיב.** להכי שייך לישנא דקרא כימים כלומר יעשו לדורות י"ד וט"ו כאשר היה בימי הנס ימים אשר נחו בהם הלכך לא איכא לרבויי מהכא שנים אחרים: **זו דברי ר' עקיבא.** הכי גמיר רבי יוחנן מרביה דמתני' ר"ע אמרה: **סתומתאה.** הרבה סתם משנה סתם ר' שהן דברי ר' עקיבא. וי"מ סתומתאה כל הסתומין תלמידיו היו כדאמר בסנהדרין (דף פו.) סתם משנה ר"מ סתם תוספתא ר' נחמיה סתם ספרא רבי יהודה וכולהו סתומתאי אליבא דר' עקיבא אך קשה בעיני לפרש כן שמצינו בכמה מקומות בשם ר"א בר' יוסי סתומתאה רבי מנחם בר רבי יוסי סתומתאה לקמן בפרק בני העיר (דף כו. [מ]): **אימתי.** הקילו חכמים על הכפרים: **בזמן שהשנים כתיקנן.** שהשנים מתעברות על פי בית דין והחדשים המקדשין בבית דין שולחין שלוחיהן להודיע אימתי הוקדש ניסן ועושין מועדים ע"פ שלוחין: **כששרויין על אדמתם.** והשלוחין מגיעין עד הפסח לכל ארץ ישראל: **אבל בזמן הזה.** שפסקו כל אלה וישראל נפרדו ולא יגיעו שלוחי ב"ד אבל הכל צופין למקרא מגילה ואומרים יום י"ד באדר קרינן המגילה נשארו לאדר ט"ו יום וט"ו של ניסן עושין פסח ואם תקדים קריאתה יעשו פסח לסוף שלשים יום של קריאה ונמצאו אוכלין חמץ בימים אחרונים (ביום) של פסח: **בזמן הזה נמי איתא להא תקנתא.** דהא רבי עקיבא בזמן הזה [הוה] ואמר במתני' דמקדימין: **אלא לאו אליבא דרבנן.** דהוו מקמי ר"ע אמרה: **מיהא קרינן.** אלמא רבנן נמי דרשי זמן זמנם זמניהם: **איכא דאמרי אמר רבה זו דברי ר' עקיבא סתימתאה.** ולא גרסינן להאי לישנא דדריש זמן זמנם זמניהם דהא רבנן דפליגי עליה נמי דרשי ליה אלא שהחמירו לאחר חורבן משום דמסתכלין בה: **קשיא דר"י.** דהא ברייתא דלעיל אדר' יהודה דמתני' כדמפרש ואזיל: ואוקי

מסורת הש"ס

א) יבמות יג:, ב) [עי' תוס' זבחים פט. ד"ה מנלן וכו' מה שהקשו בסוגיא דהכא והניחו בקושיא], ג) [לקמן ד. יט.], ד) מו"ק ג: גיטין לו: עדיות פ"א מ"ה ע"ז לו., ה) [יבמות יג:], ו) [לקמן ד:], ז) [גי' רי"ף ואימא תריסר ותליסר י"ג זמן כו' וגי' רא"ש א"ר שמואל בר יצחק י"ג זמן כו'], ח) תענית יח: ע"ש, ט) [ע"ב], י) [לקמן ד:], כ) [אסתר ט], ל) [צ"ל אחרים], מ) [ועי' רש"י בכורות נ. ד"ה תיתי],

תורה אור השלם

1. לְקַיֵּם אֶת יְמֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה בִּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיַּם עֲלֵיהֶם מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זַרְעָם דִּבְרֵי הַצֹּמוֹת וְזַעֲקָתָם: אסתר ט לא

2. קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: אסתר ט כז

3. כַּיָּמִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נֶהְפַּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים: אסתר ט כב

גליון הש"ס

מתני' אלא שהכפרים כו'. עיין מדרש תנחומא פרשת בראשית פי' חדש בההיא (דיני) [ביום] הכניסה: **שם ולא יעבור** כתיב. לקמן דף ה ע"א:

רבינו חננאל

מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד ובט"ו לא פחות ולא יותר. והא לא כתיב קרא אלא בי"ד ובט"ו, והני כולהו מנא לן. ואמרינן כדבעינן למימר לקמן, חכמים הקילו על הכפרים שיהו מקדימין ליום הכניסה וקורין בי"א ובי"ב ובי"ג. פירוש יום הכניסה, יום שני ויום חמישי שנקרא יום הכניסה מפני שנכנסין בני הכפרים בכרכין כדי שיתפללו בציבור ויקראו בספר תורה, וביום שנכנסין מספקין מים ומזון לאחיהם שבכרכים. ואם חל להיות י"ד ביום ג' התירו לכפרים לקרוא את המגילה ביום ב' שהוא י"ג לחדש, ואם חל להיות י"ד ברביעי קורין הכפרים ביום ב' שהוא י"ב לחדש, ואם חל י"ד להיות באחד בשבת מקדימין וקורין ביום חמישי שהוא י"א לחדש. הקילו עליהן מפני שמספקין מים ומזון לאחיהם שבכרכים. ואם יכנסו ביום ג' או ביום ד' מפני קריאת המגילה, אינן יכולין לבוא ביום ה' שהוא יום הכניסה. וכן דרך זו השמועה. ואקשינן ואיך הקילו חכמים ועקרו [יום] י"ד ויום ט"ו שהן תקנת אנשי כנסת הגדולה ותיקנו הם י"א וי"ג לבני הכפרים, והא אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו וכו'. ופרקינן הני נמי מסורות היה בידם על פה כי אנשי כנסת [הגדולה] תיקנום. מדכתיב לקיים את ימי הפורים

רבינו חננאל (המשך)

האלה בזמניהם, ולא כתיב זמן, או זמנם דמשמע זמנו של פורים לא הוא זמן של בן כרך, אלא כתב זמניהם. דייקינן מינה כי זמנים הרבה תיקנו להם חכמים והן י"א וי"ב, שני ימים כנגד י"ד וט"ו, אבל י"ג לא צריך קרא לרבוייה דהוא זמן קהילה לכל. ולא יתכן לומר י"ו וי"ז, דכתיב ולא יעבור, כלומר אין לו לעבור ולעשות ימי הפורים אחר יום ט"ו. ר' שמואל בר' נחמני דייק מכימים, לרבות אחד עשר ושנים עשר כו'. ואידך כימים לדורות הוא דכתיב, כלומר כמו הימים אשר נחו בהם, עשו אותם נמי פורים. אמר ר' יוחנן משנה זו מגילה נקראת בי"א בי"ב וכו' שנעשית סתומה, דברי ר' עקיבא הן, אבל חכמים אומרים אין קורין אותה אלא בזמנה, והן י"ד וט"ו בלבד. ואותבינן עלה מיהא דתניא אמר ר' יהודה אימתי קורין בי"א בי"ב בי"ג בזמן שהשנים כתיקנן, כלומר בזמן שאין שם שמד להתבלבל חשבון השנים, וישראל שרויין על אדמתן, אבל עתה אע"פ כי בזמן הזה השנים כתיקנן, הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה. ר' יהודה אליבא דמאן, נימא אליבא דר' עקיבא אפילו בזמן הזה קורין אותה בי"א ובי"ב ובי"ג, והא תקנת אנשי כנסת הגדולה הן, אלא ודאי ר' יהודה אליבא דרבנן ובזמן שהשנים כתיקנם וישראל שרויין על אדמתן מיהא קורין בי"א בי"ב. תיובתא לר' יוחנן. איכא דאמרי אמר ר' יוחנן זו המשנה דברי ר' עקיבא הן, אבל חכמים אומרים בזמן הזה הואיל ומסתכלין א) בה, האביונים מסתכלים בקריאת המגילה, כי בעת קריאת המגילה מחלקין מעות פורים לעניים ומשלחין להם מתנות. אין קורין אותה אלא בזמנה בי"ד. והאי ב) שאמר גאון ז"ל כך אנו שונין, ומסתכנין, ופי' דרוש אם השנים כתיקנם שיכולין ישראל להעמיד דתותיהן ואין עליהן סכנה, [אבל בזמן הזה שמסתכנין ישראל בדתיהם] אין קורין אותה אלא בזמנה. אבל אנו כך שנינו. תניא נמי הכי [וכו'].

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"א מהלכות מגילה הלכה ד סמג עשין ד טור ש"ע א"ח סי' תרפח סעיף א:
ב ב מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ג:
ג ג מיי' שם הלכה ו ז סמג שם:
ד ד מיי' פ"ב מהלכות ממרים הלכה ב:
ה [מיי' פ"ה מהלכות תעניות הלכה ה ועי' מ"מ טור וש"ע או"ח סימן תרפו סעי' ב]:
ה ו מיי' פ"א מהל' מגילה הלכה ט:

מוסף רש"י

כרכין. כל כרך איננו אלא מקום שווקין, שנכנסים שם מכל צד, וגדול יותר מעיר (לקמן ג: וכעי"ז עירובין כא: כתובות קי. ב"מ קא.).

א) עיין בערוך ערך סכל א'. ב) הרמב"ן במלחמות כתב בזה הלשון וזו היא גירסתו של רבינו האי גאון ז"ל.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"א מהלכות מגילה הלכה ו:
ז ב ג ד ה מיי' שם הלכה ד ה י סמג עשין ד טוש"ע א"ח סי' תרפח סעיף ג:

רבינו חננאל

רב אשי קשיא ליה ומי אמר ר' יהודה הכי אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה. [וה]אמר ר' יהודה אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי, אבל מקום שאין נכנסין אין קורין אותה אלא בזמנה, מקום שנכנסין בשני ובחמישי מיהא קרינן בי"א [בי"ב] בי"ג ואפילו בזמן הזה. ושמיע ליה לרב אשי דאיכא מאן דתני לה לברייתא כר' יוסי בר' יהודה, א) דווקא הוא, דלא תיקשי לך דר' יהודה אדר' יהודה. **[פסקא]** כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו. ואוקימנא (בגמר') [דגמר'ינן] פרזים [פרזים], כתיב הכא על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר, וכתיב התם לבד מערי הפרזי, מה להלן דכתיב הפרזי וקרי להני פרזי ומוקפות חומות דבהדיהן מימות יהושע בן נון, כי (נהר) [הכי] קורין בט"ו. ואימא מוקפין חומה קורין בי"ד ובט"ו. ופרקינן אי הוה כתיב את יום ארבעה עשר וחמשה עשר, כדקא אמרת, השתא דכתיב את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר, שמעינן הני בי"ד והני בט"ו, לית מאן דעביד שני ימים אלא כל מקום ומקום יומו יום אחד. **תוב** ליכא למימר דמוקפין אי בעו בי"ד אי בעו בט"ו, דהא פרשינן לעיל מדכתיב זמניהם דייקינן דכל חד בזמנו וזמנו של זה לא זמנו של זה, כלומר אין הפרזין קורין בט"ו ולא המוקפין קורין בי"ד. ואימא בשלשה עשר, כלומר מוקפין אי בעו בט"ו אי בעו בי"ג. ופרקינן כשושן, מה שושן אע"ג דלא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא מיהא קרו בט"ו, כיון דהיא מוקפת חומה קרו בט"ו, אף כל שהיא מוקפת חומה קרו בט"ו. ואיתקש זכירה לעשייה, דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים. מתניתין דלא כר' יהושע בן קרחה דתני המוקפין חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר, כשושן. ותנא דידן אמר שאני שושן דאע"ג דלאו מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא, הואיל ונעשה בה נס לפיכך קראו בט"ו. ואקשינן בשלמא לתנא דידן כתיב מדינה ומדינה עיר ועיר, מדינה ומדינה לחלק דאע"ג דתרוייהו מוקפות חומה אינ[ן], המוקפות חומה מימות יהושע בן נון קרו בט"ו והמוקפות אחרי כן קרו בי"ד. עיר ועיר נמי לחלק בין שושן לשאר עיירות, דשושן בט"ו ושאר עיירות בי"ד. אלא לר' יהושע בן קרחה עיר ועיר למה לי. ואמרינן ולתנא דידן כיון דגמר פרזי פרזים כדאמרן, מדינה ומדינה תוב למה ליה. אלא לכוליה עלמא קרא יתירה הוא, שמע מינה מדינה וכל הסמוך למדינה כמדינה היא, וכן עיר ועיר, וכר' יהושע בן לוי דאמר הסמוך לה וכל הנראה עמה נידון ככרך. וכמה יהא מחוץ לכרך הסמוך לו שיחשב כמו כרך, ואוקימנא מיל, כמחמתן לטבריא. וזה שיעור המיל. אמר ר' ירמיה ואיתימא ר' חייא בר אבא מנצפ"ך צופים אמרום, כלומר האותיות הללו חכמים תיקנום. ואקשינן (ו)אלה המצות, שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה.

ומוקים לה לברייתא כר' יוסי בר יהודה ומי אמר ר"י בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה ורמינהי א) א"ר יהודה א אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי אבל מקום שאין נכנסין בשני ובחמישי אין קורין אותה אלא בזמנה מקום שנכנסין בשני ובחמישי מיהא קרינן ואפילו בזמן הזה ומוקים לה לברייתא כרבי יוסי בר יהודה ומשום דקשיא ליה דרבי יהודה אדר' יהודה מוקים לה לברייתא כרבי יוסי בר יהודה רב אשי שמיע ליה דאיכא דתני לה כרבי יהודה ואיכא דתני לה כרבי יוסי בר יהודה ומדקשיא ליה דרבי יהודה אדרבי יהודה אמר מאן דתני לה כרבי יהודה לאו דווקא מאן דתני לה כרבי יוסי בר יהודה דווקא: כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר וכו': מנהני מילי אמר ג) רבא דאמר קרא [1] על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות וגו' מדפרזים בארבעה עשר מוקפין בחמשה עשר ואימא פרזים בארבעה עשר מוקפין כלל כלל לא ולאו ישראל נינהו ועוד מהודו ועד כוש כתיב ואימא פרזים בארביסר מוקפין בארביסר ובחמיסר כדכתיב [2] להיות עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר [בו] בכל שנה אי הוה כתב את יום ארבעה עשר וחמשה עשר כדקאמרת השתא דכתיב את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר אתא ג) את ופסיק הני בארבעה עשר והני בחמשה עשר ואימא פרזים בארביסר מוקפין אי בעו בארביסר אי בעו בחמיסר אמר קרא [3] בזמניהם זמנו של זה לא זמנו של זה ואימא בתליסר כשושן אשכחן עשייה זכירה מנלן אמר קרא [4] והימים האלה נזכרים ונעשים איתקש זכירה לעשייה מתני' דלא כי האי תנא דתניא ז) רבי יהושע בן קרחה אומר כרכין המוקפין חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר מ"ט דרבי יהושע בן קרחה כי שושן ב מה שושן מוקפת חומה מימות אחשורוש וקורין בחמשה עשר אף כל שמוקפת חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר ותנא דידן מ"ט יליף פרזי פרזי כתיב הכא [1] על כן היהודים הפרזים וכתיב התם [5] לבד מערי הפרזי הרבה מאד מה להלן [א] מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אף כאן [ב] מוקפת חומה מימות יהושע בן נון בשלמא רבי יהושע בן קרחה לא אמר כתנא דידן דלית ליה פרזי פרזי אלא תנא דידן מ"ט לא אמר כר' יהושע בן קרחה מ"ט דהא אית ליה פרזי פרזי הכי קאמר אלא שושן [ג] דעבד' כמאן לא כפרזים ולא כמוקפין אמר רבא ואמרי לה כדי ג שאני שושן הואיל ונעשה בה נס בשלמא לתנא דידן היינו דכתיב [4] מדינה ומדינה ועיר ועיר מדינה ומדינה לחלק בין מוקפין חומה מימות יהושע בן נון למוקפת חומה מימות אחשורוש עיר ועיר נמי לחלק בין שושן לשאר עיירות אלא לרבי יהושע בן קרחה בשלמא מדינה ומדינה לחלק בין שושן לשאר עיירות אלא עיר ועיר למאי אתא אמר לך רבי יהושע בן קרחה ולתנא דידן מי ניחא כיון דאית ליה פרזי פרזי מדינה ומדינה למה לי אלא קרא לדרשה הוא דאתא וכדרבי יהושע בן לוי הוא דאתא דאמר רבי יהושע בן לוי ט) ד כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון ככרך עד כמה אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא ה כמחמתן לטבריא מיל י) ולימא מיל הא קא משמע לן דשיעורא דמיל כמה הוי כמחמתן לטבריא ו) ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא מנצפ"ך צופים אמרום ותסברא והכתיב [6] אלה המצות ח) שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ועוד האמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס

ואוקי לה להך ברייתא. דלעיל כרבי יוסי בר יהודה: **אימתי.** מקדימים: **מקום שנכנסים כו'.** במקום שבית דין קבוע והכפרים נכנסים שם ליום הדין כשיש להם הריב: **אבל מקום שאין נכנסין.** דהך הקדמה לאו קולא היא לכפרים אין קורין אותה אלא בזמנה: **משום דקשיא ליה כו'.** בתמיה: **הפרזים.** עיר שאין לה חומה ומתוך כך ישיבתה נפוץ ופרוז ומרוחקין משכונה לשכונה: **מוקפין בט"ו.** שהרי שני ימים כתובין שם ומדקבע י"ד לפרזים שדייה ט"ו למוקפין: **כלל כלל לא.** וחמשה עשר דכתיב במגילה שדייה לשושן כדרך שנחו בו בשעת הנס: **מהודו ועד כוש כתיב.** שקיבלו עליהם פורים דכתיב וישלח ספרים בכל מדינות המלך אחשורוש וגו' לקיים עליהם ט). ואע"ג דלא כתב הודו וכוש בהאי קרא כיון דכתיב בכל מדינות המלך אחשורוש הרי מהודו ועד כוש: **כדכתיב להיות עושים.** מסקנא דקושיא היא ולא תירוצא הוא: **ואימא פרזים בי"ד.** דהא קבעינהו קרא אבל מוקפין דלא קבעינהו קרא אי בעו בארביסר ליקרו אי בעו בחמיסר ליקרו: **ואימא מוקפין בי"ג.** וקרא דכתיב בחמשה עשר לשושן הוא דקבע כדרך שעשו בט"ו בשנה ראשונה: ומשני **כשושן.** כיון דלא רמז לך הכתוב זמן המוקפין אימת הוא ואשכחן שושן שעשו בט"ו מסתברא שאותו היום שייר למוקפין: **אשכחן עשייה.** למשתה ויום טוב שתהא לפרזים בי"ד ומוקפין בט"ו: **זכירה.** קריאת המגילה: **מנלן.** שנקבע להם זמן לפרזים בארבעה עשר הא בהאי קרא דעל כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר וגו' י) עשייה הוא דכתיבא: **איתקש זכירה לעשייה.** הלכך זמן אחד להם: **וכתיב התם.** בביאת הארץ בימי משה ויהושע לבד מערי הפרזי הרבה מאד: **מה להלן מימות יהושע.** ולא גרסינן מה להלן מוקפין חומה מימות יהושע דהא פרזים לאו מוקפין חומה נינהו: **אף כאן מימות יהושע.** אף פרזים האמור כאן במעשה המן בפרזי דיהושע קאמר ואע"ג דלאחר כן נעשה מוקף הוי פרזים לענין מגילה: **פרזי פרזי.** לא גמיר גזירה שוה מרביה ואין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן קיבלה מרבו: **הכי קאמר אלא שושן דעבדה כמאן.** אי ילפינן הך גזירה שוה היאך עשו אותן שבשושן בט"ו הא פרזי הוא ולא ידעינן בה שהוקפה מימות יהושע: **הואיל ונעשה בה נס.** שניתן להם גם מחר לעשות כדת היום להרוג בשונאיהם שני ימים על כרחן לא נחו עד ט"ו וכן קבעוה לדורות: **מדינה ומדינה עיר ועיר.** גבי זכירה ועשייה כתיב והימים האלה נזכרים ונעשים וגו' משמע מדינה ומדינה כמנהגה ועיר ועיר כמנהגה למדנו שיש מנהג חלוק במדינות ומנהג חלוק בעיירות לחלק בין שושן לשאר עיירות ואע"פ שאף היא בכלל פרזים הוקבעה בט"ו: הכי גרסינן **אלא לר' יהושע בן קרחה בשלמא מדינה ומדינה לחלק בין מוקפין** חומה מימות אחשורוש לשאין מוקפין מימות אחשורוש: **עיר ועיר למאי.** הרי כל הפרזים שוין וכל המוקפין שוים ואין חילוק בין עיר ועיר: **וכדר' יהושע בן לוי.** ובחלוק לא איירי כלל אלא ה"ק כל עיר ועיר הסמוך למדינה שתהא כמותה: **נידון ככרך.** וקורין בט"ו. הסמוך אע"ג שאינו נראה נראה אע"פ שאינו סמוך הכי מפרש לקמן כ): **עד כמה.** חשיב לה סמוך: **מנצפ"ך.** כפל אותיות: **צופים אמרום.** נביאי הדורות:
בנס

ועוד האמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך כו'. השתא סלקא דעתך דמנצפך איירי בסתומות ותימה דבמסכת שבת פרק הבונה (דף קג. ושם) משמע איפכא מדקאמר התם בשלמא פתוח ועשאו סתום עילויי עליוה דאמר רב חסדא א כו' אלא סתום ועשאו פתוח גרועי גרעיה דא"ר ירמיה מנצפ"ך [צופים אמרום] ב אלמא מנצפ"ך איירי בפתוחות ואור"י דגמ' [דשבת] מסיק ליה וקתני דידע מתחילה מילתיה דרב חסדא וגם איירי ליה מעיקרא בפתוחות הוצרך להעמיד מנצפ"ך בפתוחות ולא תקשה דרב חסדא והכא ה"ק ותסברא והכתיב אלה המצות והך קושיא איתותב בין בפתוחות בין בסתומות ועוד את"ל דבסתומות איירי ל) אכתי תקשה והאמר רב חסדא מ"ס וסמ"ך וכו' ג וכן פיר"ת וז"ל שהגיה בספר הישר מנצפ"ך צופים אמרום כמו קול צופיך (ישעיה נב) נביאים. צופים מהר אפרים (שמואל א א) מ) ממאתים נביאים נ) (מצופים) שעמדו להם לישראל והיו צופים הללו לאחר שטרף אמון את התורה ומשום לשון נופל על הלשון נקרא מנצפ"ך בלשון צופיך ד ותסברא והכתיב אלה המצות ועוד והאמר רב חסדא מ"ס וסמ"ך שבלוחות וכו' ומשני אין מהוי הוי ולא קשיא מידי דרבי ירמיה מוקי לה בסתומות וכי מטי במגילה פריך מהא דרב חסדא דהכי אורחיה זיל הכא קא מדחי ליה ה מאלה המצות נמי פריך ומשני שפיר ומתוך הסוגיא דמגילה ושבת מוכח תרוייהו ודרבי ירמיה קאמר מנצפ"ך צופים אמרום אפתוחות ואסתומות ו וכדמסיק הש"ס ס):
מבטלין

מסורת הש"ס

א) [לקמן ד: ה.], ב) [גי' רי"ף רכ], ג) [ע"ש סה: ע"ו נב.], ד) [תוספתא פ"א וש' בר' יהודה בר"ק], ה) [לקמן ג:], ו) [פסחים מו.], ז) [שבת קד.], ח) [יומא פ. תמורה טז.], ט) [אסתר ט], י) [שם], כ) [דף ג:], ל) פ"א נמי, מ) [לקמן יד.], נ) [נ"ל צופים], ס) [ועי' תוספות שבת קד. ד"ה גרועין]

תורה אור השלם

1. עַל כֵּן הַיְּהוּדִים הַפְּרָזִים הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת עֹשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר שִׂמְחָה וּמִשְׁתֶּה וְיוֹם טוֹב וּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ: אסתר ט יט
2. לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: אסתר ט כא
3. לְקַיֵּם אֶת יְמֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה בִּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיַּם עֲלֵיהֶם מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זַרְעָם דִּבְרֵי הַצֹּמוֹת וְזַעֲקָתָם: אסתר ט לא
4. וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וִימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יָסוּף מִזַּרְעָם: אסתר ט כח
5. כָּל אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרוֹת חוֹמָה גְבֹהָה דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ לְבַד מֵעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד: דברים ג ה
6. אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינָי: ויקרא כז לד

הגהות הגר"א

[א] [ב] גמ' (מוקפת חומה) תא"מ (וכן מתקן רש"י): [ג] שם דעבדא רשום קו עליו למחקו:

מוסף תוס'

א. שהיתה מ"ם סתומה בלוחות אבל מ"ם פתוחה לא היתה בלוחות, כדמפרש מנצפך צופים אמרום. רש"י שבת קד.
ב. כיון דא"ר חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים לא אפשר לאוקימנא אלא בסתומות דהואיל והכתב היה נראה משני עבריהם היה לה ליפול אם לא שבנס היה עומד אבל פתוחה אין בה נס, ע"כ מנצפך דר' ירמיה דאמר צופים אמרום בפתוחים קאמר. שם.
ג. ומ"מ מיירי מנצפ"ך בפתוחות. תוס' הרא"ש.
ד. [ד]תימא דהיה לו לומר כסדר שהוא באלפא ביתא. תוס' הרא"ש. [ד]אם על סדר אותיות הוה להו לסמוני כמנצפ"ך. סה' פ"ת לר"י אלברגלוני. וי"ל דלפי שאמרו צופים אמרום נקט האי סידרא דמנצפ"ך דמשמע מן צופים לך. תוס' הרא"ש.
ה. שכן דרך הש"ס, המקשן מהפך הסברא כאן כדי שיקשה ובמקום אחר מהפכו לפי הקושיא ואי הוה בעי התם [במגילה] לתרוצי כי איתמר דרב חסדא בסתומין ודר' ירמיה בפתוחין הוה מתרץ ליה, אלא תירוצא מעליא משני ליה התם. רש"י שבת קד. ועיין מהרש"א.
ו. ואדכרו לן הי מינייהו בסוף תיבה והי מינייהו בראש תיבה. ריטב"א.

א) נראה דחסר ול"ל ומדקשיא ליה דר"י אדר"י אמר מאן דתני לה כר"י בר"י דוקא וכו'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בנס היו עומדין. שהיתה חקיקתן משני עבריהן הלכך שאר אותיות יש להן מקום דבק אלא מ"ס וסמ"ך היתה באויר (נ) (ודוקא בסתומים). ואפשר היה לו לתרץ הך (ברייתא) דרב חסדא בסתומין וכי אתמר הך דרבי ירמיה בפתוחין והכי מוכח בפרק הבונה במסכת שבת(מ) אלא הא (ו) פריך לה מילתא דשויא לתרוייהו:

(ס) **מהוה הוו כו'.** ואורחא דסוגיא דגמ' (ע) להקשות דבר שאינו עד דטרח ומעמידה על בורייה מפי רבי ע"כ: **שלא ירבו מחלוקת.** לפרש מקראות הסתומים: **קץ משיח.** בספר דניאל: **ויקראו בספר תורת האלהים וגו'.** (צ) בספר עזרא כתיב: **זה מקרא.** לשון עברי של חומש: **הפסוקים.** היאך נפסקין: **פיסקי הטעמים.** הנגינות קריין טעמים: **אלמלא תרגומא דהאי קרא כו'.** שלא מצינו בכל המקרא הספד להדרימון בבקעת מגידו ויונתן תרגמו לשני הספידות הדדרימון ברמות גלעד (מלכים א כב) ויאשיהו בבקעת מגידו כדמפרש בספר מלכים (ב כג): **דאינהו נביאי.** שנתנבאו לישראל בשליחותו של מקום והוא לא נשתלח לישראל בשום נבואה: **מאי טעמא איבעיתו.** דכתיב בקרא אבל חרדה גדולה נפלה עליהם ויברחו בהחבא: **מזלייהו.** שר של כל אדם למעלה: **לינשוף.** ידלג: **וישראל במעמדן.** עומדין על תמידי צבור בשעת הקרבן כדתנן במסכת תענית (דף כו.) תשמרו להקריב לי במועדו היאך שומר אם אינו עומד על גביו תיקנו נביאים הראשונים כ"ד משמרות על כל משמר ומשמר היה מעמד כו': **והיכי עביד הכי.** שהשתחוה לו דכתיב ויפול על פניו וישתחו: **אמש ביטלתם כו'.** בתשובה(פ) שהשיבו עתה באתי אנו למדין תחלת דברי המלאך האשימן בשני דברים אמש כלומר כשהעריב היום היה לכם להקריב תמיד הערב ובטלתם אותו ונשתהיתם במארב העיר הנם שאין זמן מלחמה בלילה [משתחשך]: **ועכשיו.** שהוא לילה היה לכם לעסוק בתורה שהרי אינכם נלחמים בלילה: **עתה באתי.** על של עכשיו: **מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק.** לא באותו הלילה כתיב אלא בלילה שצר על העי. והכי קאמר מיד חזר יהושע מדבריו וכשבא לילה אחר במלון עסק בתורה:

הא

מבטלין כהנים מעבודתן לשמוע מקרא מגילה. וקשה אמאי מבטלין (ס) והלא אחר הקריאה יש הרבה שהות לעבודה ויש לומר דכיון דמשהאיר היום הוי זמן עבודה והם מניחין אותה בשביל הקריאה משום הכי קרי ליה ביטול וא"ת ויעשו עבודתן מיד ואחר כך יקראו המגילה לבדם וי"ל דטוב לקרות עם הצבור משום דהוי טפי פרסומי ניסא [א]:

חיישינן שמא שד הוא. פירש ריב"א דדוקא חוץ לעיר [היכא דשכיחי מזיקין] כגון בשדה ובלילה [ב] וכן היה יהושע צר על יריחו בשדה רחוק ממחנה ישראל [ג] אבל במקום שבני אדם מצויין אין לחוש [ד] דאל"כ אדם שאמר לנו [בלילה בעיר] כתבו גט לאשתי היכי כתבינן ניחוש שמא שד הוא [ולא נכתוב] עד דנחזי ליה בבואה דבבואה ולא אשכחן דפריך ליה גמרא אלא גבי מי שהושלך בבור פרק התקבל [ה] (גיטין דף סו. ושם): **אמש בטלתם תמיד של בין הערבים.** קשה אמאי בטלוהו בשלמא תלמוד תורה בטלו לפי שהיו צרים על העיר כל ישראל אבל הכהנים אמאי לא היו מקריבים התמיד [ו] וי"ל לפי שהארון לא היה במקומו כדאמר פרק הדר (עירובין דף סג:) והכהנים נושאין את הארון [ז] וא"ת והיכי משמע לישנא דקרא דבטלו התמיד ותלמוד תורה ויש לומר דה"פ מדקאמר הלנו אתה הכי קאמר בשביל תלמוד תורה באת דכתיב תורה צוה לנו אם לצרינו או בשביל הקרבנות שמגינים עלינו מצרינו: **עתה באתי.** פי' ריב"ן על תלמוד תורה באתי דכתיב ביה ועתה כתבו לכם [את] השירה הזאת (דברים לא): (ט) **וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק.** לא כתיב בהאי קרא כן אלא כשצר על יריחו כתיב וילן בלילה ההוא בתוך העם וכשצר על העי כתיב וילך (י) בלילה ההוא בתוך העמק ודרך הש"ס הוא לקצר הפסוקים ולערבם יחד כמו ונתן הכסף וקם לו (ערכין דף לג.) (כ):

מלמד

בנס היו עומדין אין מהוה הוו ולא הוו ידעי הי באמצע תיבה והי בסוף תיבה ואתו צופים ותקינו פתוחין באמצע תיבה וסתומין בסוף תיבה סוף סוף [1] אלה המצות שאין נביא עתיד לחדש דבר מעתה אלא (ס) שכחום וחזרו ויסדום וא"ר ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא תרגום של תורה (ע) אונקלוס הגר אמרו מפי ר' אליעזר ור' יהושע תרגום של נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתריי לבני אדם עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר אני הוא שגליתי סתריך לבני אדם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל ועוד ביקש לגלות תרגום של כתובים יצתה בת קול ואמרה לו דייך מ"ט משום דאית ביה קץ משיח ותרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו והא (א) אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב מאי דכתיב [2] ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא ויקראו בספר תורת האלהים זה מקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו הפסוקין ויבינו במקרא אלו פיסקי טעמים ואמרי לה אלו המסורת שכחום וחזרו ויסדום מאי שנא דאורייתא דלא אזדעזעה ואדנביאי אזדעזעה דאורייתא מיפרשא מלתא דנביאי איכא מילי דמיפרשן ואיכא מילי דמסתמן דכתיב [3] ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדדרימון בבקעת מגידון (ב) ואמר רב יוסף (ג) אלמלא תרגומא דהאי קרא לא ידענא מאי קאמר ביומא ההוא יסגי מספדא בירושלים (פ) כמספדא דאחאב בר עמרי דקטל יתיה הדדרימון בן טברימון ברמות גלעד וכמספדא דיאשיה בר אמון דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מגידו (ד) [4] וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדולה נפלה עליהם ויברחו בהחבא (ה) מאן נינהו אנשים אמר ר' ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא זה חגי זכריה ומלאכי (ו) אינהו עדיפי מיניה ואיהו עדיף מינייהו אינהו עדיפי מיניה דאינהו נביאי ואיהו לאו נביא איהו עדיף מינייהו דאיהו חזא ואינהו לא חזו וכי מאחר דלא חזו מ"ט איבעיתו אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו אמר רבינא שמע מינה האי מאן דמיבעית אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי מאי תקנתיה (ז) ליקרי ק"ש ואי קאים במקום הטנופת לינשוף מדוכתיה ארבע גרמידי ואי לא לימא הכי עיזא דבי טבחי שמינא מינאי: והשתא דאמרת מדינה ומדינה ועיר ועיר לדרשה [5] משפחה ומשפחה למאי אתא אמר רבי יוסי בר חנינא להביא משפחות כהונה ולויה שמבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה דאמר רב יהודה אמר רב (ח) [א] כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה תניא נמי הכי כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה קל וחומר מעבודה ומה עבודה שהיא חמורה מבטלינן תלמוד תורה לא כל שכן ועבודה חמורה מתלמוד תורה והכתיב [6] ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו [וגו'] וישתחו (לאפיו) (ט) והיכי עביד הכי והאמר רבי יהושע בן לוי אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא שאני התם דאמר ליה כי אני שר צבא ה' ודלמא משקרי גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה (י) אמר לו אמש בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם תלמוד תורה אמר לו על איזה מהן באת אמר לו [6] עתה באתי מיד (כ) [7] וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק אמר רבי יוחנן מלמד

מסורת הש"ס

(א) נדרים לז:, (ב) מו"ק כח:, (ג) [עי' תוס' ב"ק ג: ד"ה כדמתרגם], (ד) [סנהדרין לג:], (ה) שהיה דניאל מתמה עליהם שהוא ראה והמה לא ראו ומשני שהיו חזו"מ שהיו להם מעלה גדולה ממנו שהיו נביאים והם לא ראו זה היתה התמיה שלו, (ו) [שם לד.], (ז) [שם ע"ש], (ח) [ערכין ד. ושם איתא ר"י אמר שמואל], (ט) סנהדרין מד., (י) עירובין סג: [סנהדרין שם:], (כ) [וכן איתא בסנהדרין מד: ועי' בתוס' דהכא ד"ה וילן וכו' אבל בעירובין סג: איתא וילך וכו' אמר רבי יוחנן מלמד שהלך בעומקה וכו' וע"ש בתוס' ד"ה מיד וילך וכו'], (ל) אינו בפי' אחרים, (מ) [דף קד.], (נ) נ"א פריך, (ס) נ"א ומשני מהוה, (ע) [צ"ל לתרץ], (פ) בעי': מתשובה, (צ) [ועי' תוס' עירובין סג: ד"ה מיד דגרסי וילך שם], (ק) [יהושע], (ר) [ועי' תוס' שבת קכח. ד"ה ונתן ועירובין טו: ד"ה בכתיבה ובמו"ק ח. ד"ה נפקא ולקמן כ. ד"ה דכתיב ומנחות מד: ד"ה מנחתם],

מוסף רש"י

אלו הפסוקין. עד היכן מסיים כל פסוק ופסוק, ולהכי קרי להו שום שכל, שיכול להשכיל בין כל פיסוק ופיסוק (נדרים לז:). **לינשוף.** יקפוץ (בכורות ג.). **גרמידי.** אמות (ב"מ סד.). **לימא הכי כו'.** לאש כלומר לך אכל העזים והניחני (סנהדרין צד.). **והיכי עביד הכי.** דמשתחוה לאדם בלילה, דכיון דאמר לו הלנו אתה אם לצרינו, מכלל דלילה הוא, דאי ביממא וכי לא היה מכיר בין שרי ישראל לשרי אומות העולם (סנהדרין מד.). **שמא שד הוא.** ואין מוציאין שם שמים על המזיק, ושלום שם שמים הוא שנאמר (שופטים ו) ויקרא לו ה' שלום, וכ"ש שאין משתחוה דדומה כמשתחוה לשעירים (סנהדרין שם). **אמר לו אמש בטלתם וגו'.** עתה באתי דרשינן, מדקאמר ליה עתה באתי מכלל דמילתא אחריתי אמר ליה, מהדר ליה עתה באתי (סנהדרין מד: וכעי"ז ערובין סג:). **אמש בטלתם תמיד של בין הערבים.** היום כשהעריב בין הערבים קרי ליה נמי אמש, שאין זה אלא לשון ערבית (סנהדרין שם) בערב ביטלתם התמיד (ערובין שם). **ועכשיו בטלתם תלמוד תורה.** ועכשיו שחשיכה אתם מבטלים תלמוד תורה, לפי שהיו עסוקים במלחמה ביום לא היה להן עת לעסוק בתורה אלא בלילה (שם) וכיון דביום אי אתם יכולין לעסוק בתורה מחמת עסקי מלחמות, צריכים אתם לעסוק בתורה בלילה, והיה לך לשכב בגלגל שם המחנה ולא במלון (סנהדרין שם). **עתה באתי.** על של עכשיו באתי ליפרע, מיד נזהר יהושע ולא הוסיף עוד לבא במלון בלילה לכך נאמר בעי וילן יהושע וגו' (שם) והדבר מוכיח שעל עסקי תלמוד תורה הוכיחו מדכתיב קרא אחרינא במלחמה של עי שהיתה אחריה (עירובין שם). מכאן שייך לעמוד הבא

אין מועד בפני תלמיד חכם. שיכולין להספידו (מו"ק כז:). **ולהכנסת כלה.** ללוותה מבית אביה לבית חופתה (לקמן כט.). **ולאחותו מה ת"ל.** כיון דכתיב לאביו ולאמו כל שכן לאחותו (זבחים ק.). **הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו וגו'.** הרי שהיה כהן גדול ונזיר והולך לשחוט את פסחו, דאיכא מצות טובא, אפילו הכי לאחותו הוא דאינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה (סנהדרין לה. וכעי"ז זבחים ק.). **ושמע שמת לו מת.** מקרוביו (ברכות יט:). **אמרת לא יטמא.** דהא נזיר הוא וכתיב על כל נפשות מת לא יבא (סנהדרין שם) אי משום נזיר אי משום כ"ג אי משום פסח, וכל שכן הכא דאיתנהו לכולהו (זבחים שם) או: הואיל ועונת שחיטת הפסח היא וחלה עליו חובת הפסח שהיא בכרת, אם יטמא בטל מלעשות פסח, ולמול את בנו נמי מצות כרת היא, ואית דאמרי בערבי פסחים נמי קאמר דמילת זכריו מעכב הפסח (ברכות יט:). **ת"ל ולאחותו.** דלא אצטריך אלא להאי וללמד אע"פ שיש עליו קדושות הרבה ועסקי מצוה, לאחותו הוא דהזהיר הכתוב שלא ליטמא אבל מיטמא למת מצוה (סנהדרין שם). **שדוחה את לא תעשה שבתורה.** לאו דלא תסור (שבת צד: ערובין מא: ועי' ברכות יט:). **כרך וכל הסמוך לו כו' נדון ככרך.** וקורין בט"ו (לעיל ב:). **בית מושב עיר חומה.** בית שהושב ונבנה בעיר חומה, דמשמע שהוקף ולבסוף ישב (ערכין לג:). **עשרה בטלנין.** בני אדם כשרים בטלין ממלאכתן לעסוק בצרכי צבור ולבא קודמין לבית הכנסת כדי שיהיו מצוין עשרה לעת התפלה ומתפרנסים משל צבור (ב"ק פב. וכעי"ז לקמן ה.). **אשר לוא חומה.** לוא כתיב. משמע לא ומשמע לו, כלומר אין לו עכשיו והיה לו חומה קודם לכן, הוה נמי בית חלוט בהו (ערכין לב. ועי' תוס' שם).

ח א מיי' פ"א מהלכות מגילה הלכה א סמג עשין ד טור ש"ע א"ח סי' תרפז סעיף ג:

תורה אור השלם

1. אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינָי: ויקרא כז לד
2. וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מְפֹרָשׁ וְשׂוֹם שֶׂכֶל וַיָּבִינוּ בַּמִּקְרָא: נחמיה ח ח
3. בַּיּוֹם הַהוּא יִגְדַּל הַמִּסְפֵּד בִּירוּשָׁלַ͏ִם כְּמִסְפַּד הֲדַדְרִמּוֹן בְּבִקְעַת מְגִדּוֹן: זכריה יב יא
4. וְרָאִיתִי אֲנִי דָנִיֵּאל לְבַדִּי אֶת הַמַּרְאָה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת הַמַּרְאָה אֲבָל חֲרָדָה גְדֹלָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם וַיִּבְרְחוּ בְּהֵחָבֵא: דניאל י ז
5. וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וִימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יָסוּף מִזַּרְעָם: אסתר ט כח
6. וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם לְצָרֵינוּ: וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר צְבָא יְיָ עַתָּה בָאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל עַבְדּוֹ: יהושע ה יג-יד
7. וַיָּשִׂימוּ הָעָם אֶת כָּל הַמַּחֲנֶה אֲשֶׁר מִצְּפוֹן לָעִיר וְאֶת עֲקֵבוֹ מִיָּם לָעִיר וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעֵמֶק: יהושע ח יג
וַיִּשְׁלָחֵם יְהוֹשֻׁעַ וַיֵּלְכוּ אֶל הַמַּאְרָב וַיֵּשְׁבוּ בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעָי מִיָּם לָעָי וַיָּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעָם: יהושע ח ט

גליון הש"ס

גמ' שכחום וחזרו ויסדום. לקמן יח ע"א סוכה מד ע"א: שם אונקלוס הגר אמרו. עי' ירושלמי דמסכתין פ"א הלכה ט: שם כמספדא דאחאב. עי' ב"ק יז ע"א תוד"ה והלא: רש"י ד"ה ויקראו כו' בספר עזרא כתיב. עי' סוכה יב ע"א ברש"י ד"ה לאו הסר ומ"ש שם: תוס' ד"ה מבטלין כו' והלא אחר כו'. עי' פסקי תוס' ערכין אות יט:

רבינו חננאל

ופרקינן לעולם מתוקנים היו, וכך היה מסורת בידם מן הנביאים להיות הפתוחים באמצע תיבה והסתומים בסוף תיבה, ושכחום וחזרו הצופים ויסדום. **והוא עוד** אמר תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו (מפני) [מפין] ר' אליעזר ור' יהושע, כאשר למד אותו כך לימדוהו לאחרים. ושל נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו, כמו שהיה מסורת בידם של חכמים מפי חגי זכריה ומלאכי. ותרגום של כתובים נמנע מן השמים לגלותו, משום דאית ביה קץ משיח. ואקשינן והא תרגום של תורה בימי עזרא הוה, דכתיב ויקראו בספר [ב]תורת האלהים מפורש, ואמרינן מפורש זה תרגום, ושום שכל אלו פסוקים, ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים, ואמרי לה אלו המסורת. **ופרקינן** אין תרגום מיהוה הוה בידייהו מקמי עזרא, ושכחוהו רובן דאינשי ואתא אונקלוס הגר בן[פני] ר' אליעזר ור' יהושע ויסדיה למיקרי ביה בציבור. מיהו מילי דאורייתא מיגליין, כלומר רובן מפורשין הן. אבל של נביאים מסותמין הן, דהא לולי התרגום של זה הפסוק ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הד[ד]רימון וג', לא הוינן ידעינן פירוש'א דהאי פסוקא. ולפיכך נזדעזע העולם, שגילה הטעמים שהיו נעלמים. **וראיתי אני דניאל** לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה, מאן נינהו אנשים שהיו עמו, זה חגי זכריה ומלאכי. ולמה נפלה חרדה גדולה עליהן, דאף על גב דאינהו לא חזו מזלייהו חזו. וכיון דמדינה ומדינה ועיר ועיר לדרשא הוא דאתיין כדאמרן, משפחה ומשפחה מאי דרשת ביה. ואסיקנא משפחות כהנים ולוים, וכדתניא כהנים המתעסקין בעבודתן ולויים בדכנן וישראל במעמדן, כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה. מיכן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה, אם הכהנים מבטלין עבודתן, תלמוד תורה לא כל שכן. ואקשינן וכי עבודה חמורה מדברי תורה, והכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא [וגו'] ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי, אמר לו אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה. ועל איזה מהן באתה, אמר לו עתה באתי, כלומר על תלמוד תורה שבטלתם אותה עתה. הנה תלמוד תורה חמור מעבודה.

מוסף תוס'

א. משום ברוב עם הדרת מלך, והכי משמע לישנא דבאין לשמוע מקרא מגילה, ונראין דברים דדוקא בשיכולים לחזור לעבודתן הא לאו הכי לא, ומה דאמרינן לקמן (ע"ב) עבודה ומקרא מגילה מקרא מגילה עדיף מדר"י בר חנינא, היינו דמקדמינן מקרא מגילה כדי לקרואתה בציבור וכדאמרן. ריטב"א. ב. דומיא דיהושע. רשב"א. ג. וכ"ת ועובדא דיהושע מנ"ל דבלילה הוה דהא לא כתיב הכי בקרא וי"ל דאפי' תימא דימ‍מא כיון דאודעיה דלאו בר אינש הוא דכתיב כי אני שר צבא ה' והוה בשדות הו"ל למיחש שמא שד הוא. ריטב"א. ד. וכן משמע בירושלמי דפירקין דמייתי עלה ומשיאין על פי בת קול ומפרש והוא דחזו בבואה ומפרש הדא דתימא בשדות אבל בעיר אע"פ שלא ראה בבואה של אדם. גיטין סו. תוד"ה וליחוש. ה. [ד]מצויין הן בבורות כדרך שמצויין בשדות. שם בשם הירושלמי. ו. והלא היו יכולין כהנים לעבוד בשעה שהיו ישראל נלחמים, ויש מפרשים דלא תמיד ממש בטלו אלא שלא היה שם מעמד ישראל מפני שהיו טרודים במלחמה, ואינו מחוור דא"כ מאי קושיא מהא דיהושע התם הוא דתלמוד תורה עדיף ממעמד אבל עבודה ממש עדיפא מתלמוד תורה. רשב"א. ז. לפיכך לא קרבו התמיד. תוס' הרא"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות